

В.П. Чебанова, аспірант

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

ЗОВНІШНЯ ТРУДОВА МІГРАЦІЯ: ПАНАЦЕЯ ДЛЯ ЕКОНОМІКИ ЧИ ХВОРОБА?

***Предмет дослідження.** Проблеми зовнішньої трудової міграції в контексті сучасних інтеграційних процесів. У статті розглянуті основні проблеми, що хвилюють трудових мігрантів.*

***Мета дослідження.** Визначення основних переваг та недоліків трудової міграції для країн-донорів та країн-реципієнтів.*

Відповідно до мети було поставлено такі завдання:

- проаналізувати ситуацію в сфері трудової міграції*
- висвітлити основні чинники, які стимулюють зовнішню трудову міграцію населення і чинники «тяжіння» в країнах-реципієнтах;*
- визначити основні проблеми, що хвилюють трудових мігрантів.*

***Методи дослідження.** У ході дослідження застосовувалися методи системного аналізу, логічного узагальнення, абстрактно-логічні методи.*

***Результати роботи.** Трудова міграція - один з різновидів міграції, що є сукупністю пересувань населення з наміром знайти і отримати робоче місце. Це дуже об'ємне поняття, яке може дещо відрізнятися по всьому світу. Існують різні види трудової міграції, як тимчасові, так і постійні. Доведено, що трудова міграція впливає на економіку розвинутих країн. Вона допомагає розвиватися соціальній інфраструктурі та ринку праці. В той же час при масовому припливу мігрантів, в деяких країнах, спостерігається безробіття, так як збільшується конкуренція на робочі місця. Через складнощі із роботою та житлом нерідко починають відбуватися економічні та кримінальні злочини, як наслідок можуть виникати міжетнічні конфлікти, що сприяють появі негативних проявів у відносинах в суспільстві. Таким чином трудова міграція має неоднозначний вплив на економіку країн, тому як існують як певні переваги так і недоліки при переміщенні трудових ресурсів.*

***Сфера застосування результатів.** Отримані результати можуть бути використані при розробці та реалізації стратегічних програм контролю міграційного потоку трудових ресурсів для країн-реципієнтів та країн-донорів.*

Ключові слова: міграція, трудова міграція, економіка, демографія, країна-реципієнт, безробіття.

Постановка проблеми. Міграція грає велику роль в економічному розвитку країни. Міграція змінює економічне і соціальне становище людей. Вона нерідко супроводжується зростанням освітньої та професійної підготовки, розширенням потреб та інтересів мігрантів, дає можливість більш вигідного застосування професій, знань, досвіду.

Наслідки міграції суперечливі. Міграція може викликати обезлюднення і економічний регрес одних районів і надмірну концентрацію населення в інших. Якщо ж говорити про країни, що розвиваються, то міграція практично не впливає на відтворення населення в цих країнах, але для розвинених країн вони вже стали мати не тільки економічне, але і демографічне значення. Слід виявити існуючі переваги та недоліки сучасної міграції для найкращого розуміння її процесів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблем зовнішньої трудової міграції та її наслідків на економічний стан країн присвячували свої роботи такі українські та російські науковці: Т.А. Верещагіна [1], Е.С. Коростелева [1], Л.Л. Рибаківський [2], Ж. Зайончковська [3], І. Молодикова [3], В. Мукомеля [3], М.Г. Колосницина [4], І.К. Суворова [4], Ю. Шишков [5] та ін.

Мета статті - на основі дослідження сучасного стану трудової міграції визначити її впливи на економіку країн.

Виклад основного матеріалу дослідження. Зовнішня трудова міграція - це добровільне переміщення на законних підставах людей, які постійно проживають в одній країні, в іншу країну з метою здійснення трудової діяльності [2]. Суб'єктами зовнішньої трудової міграції є люди, які займалися, займаються або будуть займатися оплачуваною роботою в країні, громадянами якої вони не являються. Зовнішня трудова міграція пов'язана із залученням на роботу іноземних працівників і перевезенням громадян на роботу в інші країни.

Перевагою роботи в іншій країні є великий заробіток. Так як в інші країни в основному їдуть громадяни третього світу, заробітна плата, яку вони отримують за місяць роботи, може перевищувати в 3-4 рази середню оплату праці на їх останньому місці роботи. Крім того трудові мігранти отримують можливість побачити іншу країну, пожити в ній, познайомитися з новими людьми, вивчити чужу культуру.

Отримання навичок роботи в іншій сфері також є корисним, нерідко люди їздять в іншу країну на роботу протягом декількох років, після

отримують посвідку на проживання і залишаються в чужій країні назавжди. Трудова міграція - непоганий варіант для тих людей, хто хоче перебратися жити до іншої держави. Маючи роботу, заробляючи гроші, простіше знайти житло, вивчити незнайому мову і влаштувати своє життя.

Для країн-реципієнтів також чимало плюсів. Нерідко в розвинених країнах існує дефіцит робочої сили, потрібні двірники, слюсарі, будівельники, а завдяки тому, що з інших країн приїжджають люди, готові приступити до будь-якої роботи, ця проблема зникає. Коли в країні високий рівень зайнятості, це дає поштовх розвитку економіки, з'являються нові робочі місця і відкриваються нові виробництва. Крім того швидко розвивається інфраструктура - будуються будинки, торговельні центри, облаштовуються вулиці і житлові масиви. Так як робочі місця займають приїжджі, відбувається інтелектуальне зростання місцевого населення, люди вступають до університетів, здобувають вищу освіту, щоб пізніше мати можливість влаштуватися в великі корпорації.

Трудові мігранти покращують якість життя місцевих жителів, так як в основному зайняті в сферах послуг, будівництва та сільського господарства, погоджуючись на роботу, яку громадяни країни вважають низькооплачуваною.

Дешева робоча сила грає на руку виробникам товарів, так як вони стають більш конкурентоспроможними, не секрет, що дешевший товар завжди буде користуватися підвищеним попитом. За рахунок збільшення продажів продукції зростають доходи держави, з'являються гроші в бюджеті, які можна витратити на поліпшення якості життя населення, розвиток інфраструктури на фінансування різних напрямків соціальної політики.

Трудова міграція покращує демографічні показники, так як багато мігрантів залишаються жити в країні, в якій їм вдалося знайти роботу. Позитивно міграція діє і на культуру країни, приймаючи іноземців, громадяни стають більш терпимими і толерантними по відношенню до інших національностей.

Незважаючи на численні плюси, міграція має й мінуси, основним серед яких є перенаселення країни і поява в ній безробіття. Так як населення збільшується, не завжди вдається забезпечити всіх роботою, житлом, через що падає рівень життя жителів. Так, наприклад, після того як в Німеччину прибула велика кількість мігрантів, в країні з'явилося безробіття, яке нині становить 7 % [5, с. 8].

На прикладі окремих країн світу розглянуто масштаби міграційних потоків, які відображено на рис. 1.

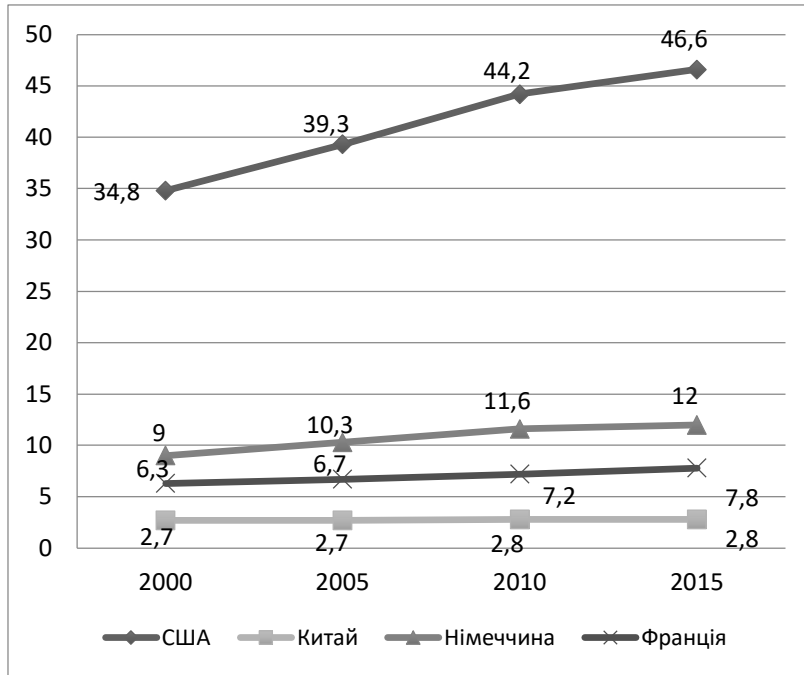

Рис. 1. Чисельність міжнародних мігрантів, 2000-2015 рр., млн чол. [6]

Як ми бачимо з рис. 1, на якому відображено чисельність міжнародних мігрантів (приймаючих країн) за 2000-2015 рр., тенденція у всіх країнах позитивна. Найбільша чисельність мігрантів спостерігається в США, де в 2000 р. кількість мігрантів становила 34,8 млн чоловік, а в 2010 р. вже 44,2 млн (тобто за десять років вона збільшилась майже на 10 млн), у 2015 р. кількість збільшилась до 46,6 млн мігрантів.

Низька оплата праці чужинців призводить до падіння заробітних плат місцевих жителів, через підвищення конкуренції на робочі місця люди залишаються без роботи і змушені жити за рахунок допомоги.

Міграція стосується не тільки ринку праці, так як часто приїжджаючи в іншу країну, щоб влаштуватися на роботу, люди беруть з собою сім'ї, через що створюється навантаження на соціальну інфраструктуру країни. Великим попитом починають користуватися дитячі сади, школи і лікарні. У зв'язку з цим з'являється необхідність розширення інфраструктури, будівництва комунальних установ і муніципального житла, що вимагає значних витрат з державного бюджету.

Використання дешевої робочої сили призводить до того, що сповільнюється процес розвитку високих технологій, зупиняється технічний прогрес, що негативно впливає на становлення і розвиток економіки. Цей же фактор призводить до того, що ефективність і продуктивність праці значно знижується.

Через трудову міграцію значно страждає і економіка країни, яка приймає мігрантів. Справа в тому, що основну частину зароблених грошей приїжджі відправляють своїм сім'ям, тому відбувається відтік коштів, які могли б залишитися в економіці країни і використовуватися на благо суспільства.

У 2016 р. Індія, Китай, Філіппіни та Мексика очолили перелік країн, що отримують найбільші обсяги переказів . В Індії перекази мігрантів становили щонайменше чверть загального обсягу валютних резервів. Якщо розглядати перекази як частку у ВВП країни, то лідируватимуть зазвичай малі країни Центральної Азії та Тихоокеанського басейну (рис. 2). У Таджикистані перекази мігрантів становлять 42 % ВВП країни, далі йде Киргизстан (30,3 %), Непал (29,2 %), Тонга (27,9 %) та Молдова (26,2 %). Така висока залежність економіки держави від притоку валюти із-за кордону збільшує ймовірність негативних наслідків у разі настання кризових явищ у країні-донорі переказів.

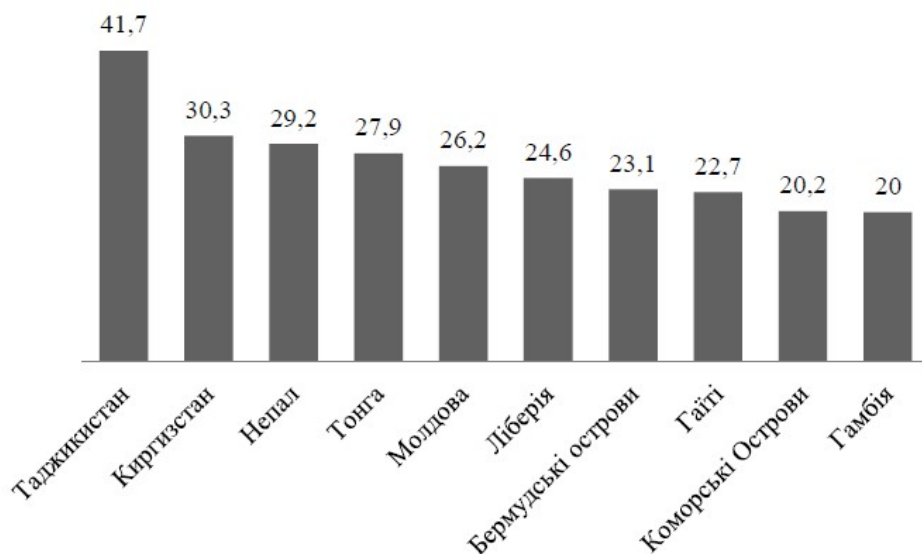

Рис. 2. Частка грошових переказів у ВВП країн, 2015 р. [6].

Для аналізу впливу імміграції важливо брати до уваги, наскільки відкритою чи закритою є економіка країни, а також співвідношення кваліфікаційного рівня мігрантів та населення країни приймання. Що більш закритою є економіка країни, то більше негативний вплив на її

ринок праці (зростання безробіття, зниження заробітних плат) матиме імміграція. Проте негативний вплив міграції на динаміку заробітних плат буде меншим, якщо іммігранти будуть менш кваліфікованими, ніж корінне населення, особливо часто це спостерігається у випадку нелегальної міграції.

Варто також відзначити, що з ростом міграції збільшується і зростання злочинності. Це не тільки кримінальні злочини, нерідко іноземці займаються контрабандою, в тому числі незаконною торгівлею наркотиками, торгівлею людьми. Іноді місцеві жителі завжди з настороженістю і негативом ставляться до мігрантів, що призводить до появи міжетнічних конфліктів.

Висновки. Трудова міграція допомагає розвиватися соціальній інфраструктурі та ринку праці, люди отримують робочі місця, які з яких-небудь причин не користуються попитом у місцевого населення. Разом з тим, коли відбувається масовий приплив чужинців, це призводить до того, що з'являється безробіття, так як збільшується конкуренція на робочі місця. Через неможливість забезпечити всіх мігрантів роботою і житлом, нерідко починають відбуватися економічні та кримінальні злочини, як наслідок можуть виникати міжетнічні конфлікти, що сприяють появі розколу в суспільстві. Таким чином складно виявити чи є трудова міграція панацеєю або хворобою для сучасної економіки, тому як одночасно існують і плюси і мінуси переміщення трудових ресурсів.

Бібліографічний список: 1. Верещагіна Т.А., Коростелева Е.С. Миграция как фактор социально-экономического развития территории // Вестник Челябинского государственного университета. – 2004. – Т. 8. – № 1. – С. 46–50. 2. Демографический понятийный словарь / Под ред. Л.Л. Рыбаковского. – М.: ЦСП, 2003. – 352 с. 3. Зайончковская Ж. Методология и методы изучения миграционных процессов. Междисциплинарное учебное пособие / Под ред. Ж. Зайончковской, И. Молодиковой, В. Мукомеля. – М.: Центр миграционных исследований, 2007. – 370 с. 4. Колосницына М.Г., Суворова И.К. Международная трудовая миграция: теоретические основы и политика регулирования // Экономический журнал ВШЭ. – 2005. – № 4. – С. 543–565. 5. Шишков Ю. Вызовы и перспективы глобальных миграций // Международные процессы. – 2011. – № 3. – С. 4–17. 6. Статистична інформація [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Світового банку. – Режим доступу: <http://databank.worldbank.org/>

Чебанова В.П. Внешняя трудовая миграция: панацея для экономики или болезнь? Предмет исследования. Проблемы внешней трудовой миграции в контексте современных интеграционных процессов. В статье рассмотрены основные проблемы, касательно трудовых мигрантов.

Цель исследования. Определение основных преимуществ и недостатков трудовой миграции для стран-доноров и стран-реципиентов.

Согласно цели были поставлены следующие задачи:

- проанализировать ситуацию в сфере трудовой миграции
- осветить основные факторы, которые стимулируют внешнюю трудовую миграцию населения и факторы «притяжения» в странах-реципиентах;
- определить основные проблемы, волнующие трудовых мигрантов.

Методы исследования. В ходе исследования применялись методы системного анализа, логического обобщения, абстрактно-логические методы.

Результаты работы. Трудовая миграция - одна из разновидностей миграции, которая является совокупностью передвижений населения с намерением найти и получить рабочее место. Это очень широкое понятие. Существуют различные виды трудовой миграции, как временные, так и постоянные. Доказано, что трудовая миграция влияет на экономику развитых стран. Она помогает развиваться социальной инфраструктуре и рынку труда. В то же время при массовом притоке мигрантов, в некоторых странах наблюдается безработица, так как увеличивается конкуренция на рабочие места. Из-за сложностей с работой и жильем нередко начинают происходить экономические и уголовные преступления, как следствие могут возникать межэтнические конфликты, способствующие появлению негативных проявлений в отношении мигрантов. Таким образом трудовая миграция имеет неоднозначное влияние на экономику стран, так как существуют как определенные преимущества так и недостатки при перемещении трудовых ресурсов.

Сфера применения результатов. Полученные результаты могут быть использованы при разработке и реализации стратегических программ контроля миграционного потока трудовых ресурсов для стран-реципиентов и стран-доноров.

Ключевые слова: миграция, трудовая миграция, экономика, демография, страна-реципиент, безработица.

Chebanova V.P. Is external labor migration a panacea or a disease for the economy? Subject of study. Problems of external labor migration in the

context of modern integration processes. In this article, the main problems of labor migrants were considered. It has been established that modern labor migration is one of the most complex subsystems of international economic relations that impacts the world economy in a certain way and is a top priority for many scientists around the globe. It has been determined that lower labor market tension is promoted by creating new jobs by former migrant workers using money earned abroad.

Purpose of the study. The main advantages and disadvantages of labor migration for donor countries and recipient countries have been identified.

There are next tasks:

- analyze the situation in the sphere of labor migration
- to highlight the main factors that stimulate the external labor migration of the population and the factors of "attraction" in the recipient countries;
- identify the main problems of labor migrants.

Methods of research. In the course of the research methods of system analysis, logical generalization, abstract-logical methods were used

Results of the work. Labor migration is one of the varieties of migration, which is a combination of population movements with the intention of finding and getting a job. This is a very broad concept. There are different types of labor migration, both temporary and permanent. It is proved that labor migration affects the economy of developed countries. It helps develop social infrastructure and the labor market. At the same time, with a large influx of migrants, in some countries there is unemployment, as competition for jobs increases. Because of the difficulties with work and housing, economic and criminal crimes often begin to occur, as a result, interethnic conflicts that may lead to negative manifestations of migrants may arise. Thus, labor migration has an ambiguous impact on the economies of countries, since there are certain advantages and drawbacks when moving labor resources.

Scope of application of the results. The obtained results can be used in the development and implementation of strategic programs to control the migration flow of labor resources for recipient countries and donor countries.

Key words: migration, labor migration, economy, demography, recipient country, unemployment.

Стаття надійшла до редакції: 11.11.2017 р